

Zák. čl. XVI 1876 o posledních pořízeních, formálních náležitostech, dědických smlouvách a darování na případ smrti.

Hlava I.

O písemných posledních pořízeních soukromých.

§ 1. *K platnosti písemných posledních pořízeních soukromých vyžadují se:*

- a.)** *dva svědci, bylo-li poslední pořízení zůstavitelem sepsáno v celém rozsahu a podepsáno,*
- b.)** *čtyři svědci ve veškerých případech jiných.*

— K tomuto zákonu vydáno nařízení č. 27564/1887. J. M. (o úpravě soukromé závěti podle zák.čl. XVI : 1876), jež je otištěno u Fajnor-Zátarecký, str. 460. až 472.

§ 2. *Ti, již nedosáhli ještě 18. roku věku, dále slepci, hluší a němí anebo kdož nejsou s to užívatí svého rozumu, a konečně ti, již byli právoplatně odsouzeni pro křivou přísahu nebo zločin spáchaný ze ziskuchtivosti, nemohou býti při sepisování soukromého posledního pořízení písemného přítomni.*

§ 3. *Svědci musí býti při pořizování závěti současně přítomni a musí býti způsobilí dokázati, že v osobě zůstavitele nestal se podvod nebo omyl.*

§ 4. *V případě § 1 lit. a.) musí ze svědků alespoň jeden a v případě lit. b.) alespoň dva uměti čísti a psáti a musí poslední pořízení vlastnoručně podepsati jako svědci. Svědek negramotný opatří listinu znamením ruky a jeho jméno podepíše gramotný svědek jako podpisovatel jména.*

— Za svedka čítat' a písať znajúceho možno pokladať len svedka, ktorý rozumie tomu, čo píše a číta. Ponevác podľa zákona len 2 svedkovia musia vedet' čítat' a písať: súdna prax vyvodila z tejto dispozície zákona, že stačí, keď aspoň 2 zo svedkov rozumia jazyku, v ktorom je závet' spísaná (Zásad rozhod. K. č. 247); jestli testátor nezná reč, v ktorej bola závet' spísaná a závet' známením ruky opatří, potrebné je, aby zo svedkov aspoň 2 znali reč, testátorovu upotrebenú. (Nej. s. č. Rv. III. 6/20).

§ 5. *V prípade § 1 lit. a.), jakož i tehdy, nese-psal-li gramotný pořizovatel poslední pořízení vlastní rukou, nýbrž pouze je podepsal, nemusí svědkové znáti obsah posledního pořízení, nýbrž stačí, prohlásí-li pořizovatel za jejich současné přítomnosti a v jazyku jim srozumitelném, že listina obsahuje jeho poslední pořízení a že ji před nimi podepisuje, anebo uzná-li, že ji již dříve vlastnoručně podepsal, a bude-li to, že se tak stalo, dosvědčeno svědky na listině samé a nikoli na její obálce.*

§ 6. *Neumí-li pořizovatel čísti a psáti anebo je-li mu jinými okolnostmi zabráněno, aby poslední pořízení vlastnoručně podepsal, musí svědkové znáti obsah posledního pořízení, k čemuž jest zapotřebí, aby svědkové rozuměli jazyku, použitému pořizovatelem, aby obsah posledního pořízení byl za současné přítomnosti pořizovatele a svedků srozumitelně přečten*

některým ze svědků gramotných, aby, když se již tak stalo, pořizovatel prohlásil, že listina obsahuje jeho poslední pořízení, aby jeden z gramotných svědků napsal jméno pořizovatele na listinu jako podepisovatel jména a pořizovatel opatřil ji znamením ruky a aby pak bylo to prokázáno svědky na listině samé a nikoli na její obálce.

§ 7. *Jde-li o soukromá poslední pořízení písemná, nutno udati místo a dobu učiněného posledního pořízení.*

§ 8. *Skládá-li se poslední pořízení z několika archů, buďte tyto niti sešity a oba konce nítě buďtež připevněny pečeti pořizovatele a, bude-li nutno ve smyslu tohoto zákona použití svědků, také pečeti alespoň jednoho svědka.*

§ 9. *Kdo byl při zřízení posledního pořízení použit jako svědek, jakož i jeho vzestupní a sestupní příbuzní, dále jeho poboční příbuzní, pocházející z jeho rodičů anebo z jeho děda a báby, až včetně bratranci, dále jeho manžel, sourozenci jeho manžela, vzestupní a sestupní příbuzní jeho manžela, manželé jeho vzestupných a sestupných a jeho sourozenci, mohou býti účastni výhod posledním pořízením jim poskytnutých pouze tenkrát, jestliže se poslední pořízení stalo za přítomnosti nutného počtu svědků, nepočítajíc dotyčného svědka.*

§ 10. *Ten, kdo napsal poslední pořízení zůstavitelovo a ti, kdož jsou s ním v příbuzenském nebo švakrovském spojení, zmíněném v § 9, mohou býti účastni výhod poskytnutých jim posledním pořízením pouze v případech těchto:*

- a.) napsal-li příslušnou část posledního pořízení pořizovatel vlastnoručně,*
- b.) podepsal-li část posledního pořízení, obsahující toto opatření, zvláště a vlastnoručně,*
- c.) jestliže potvrdil tuto část posledního pořízení prohlášením, napsaným vlastnoručně do textu anebo do klausule posledního pořízení anebo ústně projeveným při posledním pořízení před svědky, přítomnými při posledním pořízení.*

§ 11. *Poslední pořízení sepsané značkami nebo písmem číselným, odlišným od písma obecného, jest zmatečné.*

§ 12. *Odkazuje-li některé písemné poslední pořízení soukromé co do osoby obmyšlené na zvláštní spis pořizovatelem vydaný jako na doplňovací část posledního pořízení, přichází tento spis v úvahu pouze tehdy, vykazuje-li náležitosti, ustanovené pro poslední pořízení písemné, jinak takové ustanovení posledního pořízení, jež obsahuje takovýto odkaz, jest účinným toliko potud, pokud darování pořizovatelovo jest zjevno z posledního pořízení samého a bez zřetele na spis, na který se odkazuje. Dokazovací moc jiných listin, jež s posledním pořízením souvisí, posouzena budiž podle zákonů, které platí o listinách.*

§ 13. *Manželé jsou oprávněni pojeti svou poslední vůli do téhož soukromého posledního pořízení písemného, nechť obsahuje toto poslední pořízení vzájemná opatření mezi manžely, čili nic.*

Vyjmajíc tento případ, - obsahuje-li totéž poslední pořízení poslední vůli několika osob, je každé takové poslední pořízení zmatečné.

§ 14. *Ustanovení této hlavy budiž použito také na písemná soukromá dovětková poslední pořízení.*

Hlava II.

Soukromá poslední pořízení ústní.

§ 15. *K platnosti soukromého posledního pořízení ústního vyžaduje se přítomnost čtyř svědků, kteří rozumějí jazyku používanému pořizovatelem. Pořizovatel musí svůj projev učiniti před svědky srozumitelně a v celém obsahu ústně a nikoli přitakáním nebo negováním některé otázky jemu kladené a musí prohlásiti, že si přeje, aby projev jím učiněný byl pokládán za poslední pořízení. Ústní poslední pořízení končí zakončením projevu pořizovatelova.*

§ 16. *Ustanovení §u 2, 3, 9 a 12 budiž použito také na soukromá poslední pořízení ústní.*

§ 17. *Soukromé poslední pořízení ústní má bezpodmínečnou platnost pouze tehdy, jestliže pořizovatel zemře do tří měsíců, počítaných od ústního posledního pořízení. Zemřel-li pořizovatel po uplynutí této lhůty, platí ústní poslední pořízení pouze tenkrát, jestliže ten, kdo chce uplatňovati práva z posledního pořízení, prokáže, že od této tříměsíční lhůty až do nastavšího úmrtí byl pořizovatel v takovém stavu, že nemohl učiniti nové poslední pořízení.*

§ 18. *Bude-li obsah posledního pořízení ústně projeveného později sepsán a nadán náležitostmi, předepsaných pro soukromá poslední pořízení písemná, budiž poslední pořízení takto sepsané pokládáno za nové poslední pořízení a jeho platnost posouzena podle předpisů, ustanovených pro soukromá poslední pořízení písemná.*

§ 19. *Jestliže poslední vůle, projevená zůstavitelem za účelem sepsání, nebyla sepsána nebo toto sepsání nebylo dokončeno, anebo nebylo zachováno formálních náležitostí, předepsaných pro soukromá poslední pořízení písemná, lze poslední vůli tímto způsobem projevenou pokládati za ústní poslední pořízení pouze tehdy, byly-li zachovány formální náležitosti ústních soukromých posledních pořízení a projevil-li pořizovatel určitě, že si přeje, aby projev jím učiněný byl považován za ústní poslední pořízení.*

§ 20. *Ustanovení této hlavy budiž použito také na ústní soukromé dovětky.*

Hlava III.

Závěti veřejné a soukromé, závěti písemné, uložené u veřejného notáře.

§ 21. *Soukromou závěť lze zříditi před veřejným notářem a okresními soudy způsobem předepsaným v zák. č. XXXV : 1874.*

Němí a hluchoněmí, i když umějí čísti a psáti, dále nezletilci pod 18 rokem stáří, pokud jsou způsobilí učiniti závět', mohou učiniti pouze závět' veřejnou.

Ustanovení §§ 12 a 13 budiž použito také na závěti veřejné.

— Zák. čl. XXXV : 1874 § 82. Pro poslední pořízení, která se mají sepsati veřejnými notáři, jest kromě náležitostí předepsaných pro notářské listiny nutno:

- a.) aby připojující osobně prohlásil svou poslední vůli před veřejným notářem,
- b.) aby po celou dobu jednání byli přítomni dva svědci, nebo nepřetržitě jiný veřejný notář,
- c.) aby zachování předpisů tohoto §-u bylo v listině osvědčeno.

— Závět', napísaná veřejným notářem, vyhovuje náležitostiam platnosti, predpísaným v bode b.) §-u 82. zák. čl. XXXV : 1874, znejúceho o verejných notároch i vtedy, jestli druhý veřejný notář alebo dvaja svedkovia len pri prečítaní záveti do spisu pojaty, pri odobrení jej obsahu so strany poriditeľa a pri podpise záveti boli prítomní. (Plen. rozhod. kurie č. 80.)

§ 22. *Uložení soukromé závěti písemné u veřejného notáře děje se ve smyslu §u 106 zák. čl. XXXV : 1874.*

— § 106. zák. čl. XXXV : 1874: » Veřejný notář jest oprávněn přijmouti v úřední úschovu listiny, dlužní úpis, směnky a zavřené závěti.

O převzetí vydá straně potvrzení a sepíše protokol, který obsahuje jméno, postavení a bydliště uschovatele, označení uložené listiny, místo, den, měsíc a rok, kdy se uloženi stalo, a označení osoby, které má býti vydána uložená listina.

Uloží-li se zavřená závět', jejíž obálka není náležitě zavřena, zavře ji veřejný notář svou pečeti tak, aby bez porušení pečeti nebylo možno ji otevřítí. Protokol podepíše strana a veřejný notář.

Zasílá-li se listina veřejnému notáři za účelem uschování poštou, nahrazuje tento dopis protokol. «

§ 83. zák. čl. XXXV : 1874: » Odevzdá-li se hotová otevřená písemná poslední vůle veřejnému notáři za tím účelem, aby byla opatřena vlastností veřejné listiny, jest kromě náležitostí přednesených pro notářské listiny dbáti, tohoto:

- a.) poslední pořízení přijme se pouze od takové strany, která umí psáti a čísti v jazyku listiny a která listinu vlastnoručně podepsala, o čemž musí se veřejný notář přesvědčiti,
- b.) strana jest povinna poslední pořízení odevzdati osobně v přítomnosti dvou svědků nebo jiného veřejného notáře a jasně prohlásiti, že toto poslední pořízení obsahuje její poslední vůli,
- c.) o celém průběhu jednání sepíše se protokol, ke kterému dlužno odevzdané poslední pořízení připojiti s poznámkou, že ustanovením tohoto §u bylo vyhověno. Ustanovení o zavřených posledních pořízeních obsahují předpisy o depozitech. «

§ 84. zák. čl. XXXV : 1874: » Veřejný notář odevzdá straně potvrzení o přijetí a uschová poslední pořízení na bezpečném místě. Strana však může poslední pořízení také ihned vzáti k sobě. Žádá-li později jeho vrácení, lze tomu vyhověti jen na její vlastní přání, nebo na přání jejího zmocněnce opatřeného k tomu zvlášť ověřenou plnou mocí. O vrácení sepíše se protokol.

Poslední pořízení vrácením neztratí svou vlastnost veřejné notářské listiny, zachová-li se beze změny a bez porušení; proto veřejný notář je povinen při vrácení totéž pořizujícímu vysvětliti a v notářské listině o vrácení sepsané uvésti, že tak učinil. «

§ 85. zák. čl. XXXV : 1874: » Jakmile se veřejný notář dozví, že nastal případ dědění po osobě, jejíž poslední pořízení v originále má v úschově, jest povinen vydati toto poslední pořízení projednávajícímu soudu za účelem jeho vyhlášení, třebaž zájemci ještě se nehlásili nebo předloženi se ještě nedomáhali.

Vyhlášení stane se ihned v přítomnosti veřejného notáře. Poslední pořízení pak po přiložení jeho ověřeného opisu ku protokolu, sepsaném o vyhlášení, vrátí se veřejnému notáři ku dalšímu uschování. «

§ 86. zák. čl. XXXV : 1874: » Chce-li strana odvolati své poslední pořízení ve veřejné listině, budiž použito ustanovení §ů 82, 83. Bylo-li odvolané poslední pořízení sepsáno před týmh veřejným notářem, poznamená se odvolání na původně sepsané notářské listině a, vztahuje-li se na odevzdané písemné poslední pořízení, na tomto posledním pořízení. «

§ 87. zák. čl. XXXV : 1874: » Předpisů této hlavy budiž použito také o dovětcích a dědických smlouvách. «

§ 23. *Závěť sepsaná a podepsaná vlastní rukou pořizovatelovu platí i bez použití svědků a závěť psaná cizí rukou, avšak pořizovatelem vlastnoručně podepsaná, podepsal-li ji pořizovatel nebo uznal-li na ní svůj vlastní podpis ve smyslu §u 2 za současné přítomnosti dvou bezvadných svědků a podepsali-li ji svědkové vlastní rukou ve smyslu §u 5, platí, bude-li předána pořizovatelem osobně veřejnému notáři do úschovy a prohlásí-li pořizovatel při této příležitosti před veřejným notářem, že tato listina obsahuje jeho poslední pořízení.*

— Viz §§ 83 až 85 a 106 zák. čl. XXXV : 1874, otištěné za § 22 zák. čl. XVI : 1876.

§ 24. *V případě předchozího paragrafu zachovati jest co do průkazu osobní totožnosti pořizovatele a uschování i vrácení uložené závěti ustanovení zák. čl. XXXV : 1874.*

Takto uložená závěť uzavřená v obálce buď pečeti veřejného notáře úředně zapečetěna tak, aby obálka nemohla býti otevřena bez porušení pečeti. Při tom budiž závěť připevněna k protokolu nití protaženou závěti i obálkou a niť budiž jak k protokolu, tak k obálce závěti připečetěna pečeti úřední.

Povinností veřejného notáře jest připomenouti uschovatelovi poslední závěti při uložení, že poslední závěť jest platna pouze tehdy, vyhovuje-li formálním náležitostem, předepsaným v §u 23, a o tom, že se toto připomenutí stalo, budiž učiněna zmínka v sepsaném protokolu, podepsaném stranou.

— Viz §§ 83 až 85 a 106 zák. čl. XXXV : 1874, otištěné za § 22 zák. čl. XVI : 1876.

§ 25. *Soukromá závěť, uložená ve smyslu §u 23 a 24, i když jinak nevykazuje náležitostí písemné závěti soukromé a i když jest opatřena dřívějším datem, stane se platnou pouze od doby uložení a pozbývá platnosti, byla-li veřejnému notáři vzata.*

— Srovn. §§ 83 až 85 a 106 zák. čl. XXXV : 1874, otištěné za § 22 zák. čl. XVI : 1876.

§ 26. *Ustanovení této hlavy budiž použito také na veřejné dovětky a soukromé dovětky, uložené u veřejného notáře.*

— Srovn. §§ 83 až 85, 87 a 106 zák. čl. XXXV : 1874, otištěné za § 22 zák. čl. XVI : 1876.

Hlava IV.

O závětech privilegovaných.

§ 27. *Závěti privilegované lze zříditi u příležitosti cholery (moru) nebo jiných životu nebezpečných a zároveň nakažlivých nebo prudce probíhajících epidemií v území obce, kde taková epidemie panuje.*

§ 28. *Privilegované závěti mohou učiniti také ti, kdož jsou na širém moři na lodi.*

§ 29. *V době válečné od doby, kdy jsou tělesa mobilisována, mohou zříditi privilegovanou závěť také členové branné moci, zařazení do těchto těles, a dále všichni ti, kdož se zdržují na bojišti nebo na místě obléhaném anebo na místě, vzdáleném od zmíněných míst nanejvýš 8 km.*

§ 30. *Privilegovanou závěť písemnou zříditi lze v případě §u 1 lit. a.) bez použití svědků, v případě lit. b.) však, jakož i privilegovanou závěť soukromou, za přítomnosti dvou svědků a v případě lit. b.) stačí, umí-li jeden ze svědků čísti a psáti. Ve všech případech lze použití za svědky jednotlivce, dosáhnoucí 14. rok svého věku, leda že by byli vyloučeni podle §u 2. Jde-li o nákazu, nevyžaduje se současná přítomnost svědků.*

§ 31. *Privilegovaná závěť, učiněná ve smyslu §§ů 27 a 30, jest bezpodmínečně platna pouze tehdy, jestliže pořizovatel zemře do tří měsíců, počítaných od zániku výjimečných okolností, na kterých se privilegovaná závěť zakládá.*

Privilegovaná závěť podrží však svoji platnost i po uplynutí této lhůty,

a.) *jestliže ten, kdo chce uplatňovati práva ze závěti, prokáže, že zůstavitel byl od tříměsíční lhůty až do nastavšího úmrtí v takovém stavu, že nemohl učiniti novou závěť,*

b.) *jestliže pořizovatel bude následkem výjimečných okolností, na kterých se závěť zakládá, prohlášen za mrtvého ve smyslu §u 523 lit. e.) zák. čl. LIV : 1868.*

§ 32. *Závěť, ve které učiní se opatření ve prospěch přímých descendentů – dědiců nebo manžela, platí, co do formálních náležitostí i tehdy, napsal-li ji zůstavitel v celém rozsahu a podepsal-li ji vlastní rukou. Opatření, učiněná v takové závěti v prospěch osob jiných, nemají účinnosti.*

Hlava V.

Dědické smlouvy a darování na případ smrti.

§ 33. *Co do formálních náležitostí platí dědické smlouvy a darování na případ smrti pouze tehdy, budou-li učiněny s formálními náležitostmi, předepsanými tímto zákonem pro soukromé závěti písemné, závěti veřejné nebo písemné závěti soukromé uložené u veřejného notáře.*

Ustanovení §u 13, podle kterého nelze v jednu listinu pojmuti několik posledních porízení, nelze použiti při smlouvách dědických.

— Viz §§ 1.- 35. tohoto zákona a §§ 82, 83 a 106. zák. čl. XXXV : 1874, otištěné za § 22. zák. čl. XVI : 1876.

Hlava VI.

Formální náležitosti závěti v cizině zřízených, dědických smluv a darování na případ smrti.

§ 34. *Závěti zřízené v cizině, dědické smlouvy a darování na případ smrti jsou co do formálních náležitostí platny také tehdy, vyhovují-li právním předpisům země, ve které byly zřízeny.*

Hlava VII.

Odvolání závěti a darování na případ smrti.

§ 35. *K platnosti ústního nebo písemného odvolání závěti a na případ smrti učiněných odvolatelných darování vyžadují se tytéž formální náležitosti, jichž se vyžaduje podle tohoto zákona k jejich zřízení.*

Právní předpisy platné pro jiné způsoby odvolání nebo zrušení zůstávají nedotčeny.

— § 86. zák. čl. XXX : 1874, otištěný za § 22. zák. čl. XVI : 1876.

Hlava VIII.

Ustanovení přechodná.

§ 36. *Zákon tento nabývá platnosti dnem 1. července 1876.*

Co do závětí, dědických smluv a darování na případ smrti budiž použito od zmíněné lhůty předpisů tohoto zákona.

§ 37. *Závěti a darování na případ smrti, sjednané se vzájemnou výhradou neodvolatelnosti, pořizené před lhůtou ustanovenou paragrafem předchozím, vyhovují-li jinak předpisům tohoto zákona, jsou platnými jen v těchto případech:*

- a.) *jestli pořizovatel anebo darující zemřel do roka od počátku platnosti tohoto zákona,*
- b.) *jestli ten, kdo ze závěti anebo z darování na případ smrti chce uplatňovati práva, dokáže, že zůstavitel byl od uplynutí roční lhůty do svého úmrtí v takovém stavu, že nemohl znova závěť zřídit,*
- c.) *jestli dřívější písemná závěť byla do nabytí platnosti tohoto zákona uložena u veřejných vrchností, příslušných k tomu podle předcházejících předpisů, anebo do roka počítajíc od tohoto dne se uloží u veřejného notáře.*

§ 38. *Formální náležitosti dědických smluv anebo darování na případ smrti, sjedna-*

ných s výhradou neodvolatelnosti, vyhotovených před nabytím platnosti tohoto zákona mají býti posuzovány podle předpisů platných v době jejich zřízení.

§ 39. *Provedením tohoto zákona pověřuje se ministr spravedlnosti.*

— Viz pozn. u §u 1. tohoto zákona.